

(ISSN: 2602-4047)

Kömürçü, İ. & Mohan Kömürçü, H. (2021). The Mediating Role of Socio-Economic Status in the Relationship between Problem-Focused Coping Strategies and Test Anxiety in Conservatory Students, *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 6(13), 819-847.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoec.394>

Article Type (Makale Türü): Research Article

THE MEDIATING ROLE OF SOCIO-ECONOMIC STATUS IN THE RELATIONSHIP BETWEEN PROBLEM-FOCUSED COPING STRATEGIES AND TEST ANXIETY IN CONSERVATORY STUDENTS

İlker KÖMÜRÇÜ

Assoc.Prof., Zonguldak Bülent Ecevit University, Zonguldak, Turkey, ilkerkomurcu@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5692-4040

Hacer MOHAN KÖMÜRÇÜ

Lecturer Dr., Zonguldak Bülent Ecevit University, Zonguldak, Turkey, hacermohan@gmail.com
ORCID: 0000-0002-3162-5236

Received: 12.01.2021

Accepted: 18.05.2021

Published: 14.06.2021

ABSTRACT

The aim of the study is to test the model developed in order to determine whether there is a mediator role of socio-economic status in the relationship between problem-focused coping strategies and test anxiety of conservatory students. The importance of research stems from the fact that it determines the mediating role of socio-economic status in the relationship between problem-focused coping strategies and test anxiety. The research is a descriptive research and designed in a relational survey pattern, which is one of the quantitative research methods. The research group consists of 92 students (age range = 18 to 23) who receive education at the undergraduate level. Data related to problem-focused coping strategies "Coping Style Scale", test anxiety "Test Anxiety Inventory" and socio-economic status "Socio-Economic Status Inventory" were conducted. Research data was analyzed through correlation analysis, Confirmatory Factor Analysis (CFA), Mediation Analysis. SPSS and AMOS programs were used for data analysis. In Model 1, the relationship between problem-focused coping and test anxiety was examined and the regression coefficient between the two variables was determined as $\beta = -.56$ ($p < .001$). The mediating role of socio-economic status in the relationship between problem-focused coping style and test anxiety in Model 2 was examined. It was observed that the regression coefficient between the problem-focused coping style and test anxiety decreased to $\beta = -.30$ and although the p value was significant, the p value and fit indices of Model 2 decreased compared to Model 1. According to the findings, it is seen that socio-economic status has a mediating effect between the problem-focused coping style and test anxiety among conservatory students. According to the bootstrap confidence interval, the socio-economic status has a partial mediating effect between the problem-focused coping style and test anxiety. The result of this research revealed that socio-economic status was found to be a partial mediator in the relationship between problem-focused coping strategies and test anxiety in conservatory students.

Keywords: Test anxiety, coping with stress, problem-focused strategy, socio-economic status, conservatory education, music, mediation analysis.

INTRODUCTION

The survival urge, which is a common feature of all living beings, requires being alert to dangers in nature. This vigilance situation, which accompanies the survival instinct in the nature of the living being, also includes feelings such as fear and worry. It can be said that the struggle of primitive living creatures in nature is similar to the struggle of modern human to become an individual in society. In both cases, many factors can be perceived as threats to the continuation of the vital functions of the living thing. Anxiety has been defined as a feeling of intense concern and fear occurring against any phenomenon perceived as a threat (May, 1950; Peleg-Popko, 2004; Stanley & Beck, 2000; Uzbay, 2002). The earlier discussions about anxiety can be seen in the philosophy of existentialism. Kierkegaard, the founder of existentialist philosophy, and Heidegger and Sartre, who were representatives of the same movement, discussed the phenomenon of anxiety from different perspectives. As a common view, these philosophers associated anxiety with a state of insecurity and unrest of a human who has lost his/her sense of purpose and has detached himself/herself from society and historical context. They accepted this situation as the fundamental reality of humans.

The word anxiety is used instead of the word worry in psychoanalysis. Freud is the first theorist to use the word anxiety instead of worry (Geçtan, 2006). However, it is seen that Kierkegaard and Heidegger also used the word "Angst" which is based on the same etymological origin. Freud (1926) considered that human beings try to protect themselves and survive, against nature and society. He stated that this condition reveals the anxiety motive and this motive is one of the most important factors affecting human behavior. Freud puts the anxiety motive in the center of human existence like Kierkegaard (2006). While anxiety was previously considered as a symptom of disorders related to the nervous system, it was first described as an illness named "anxiety disorder" with Freud.

One of the types of anxiety is test anxiety, which creates negative emotions such as concern, fear, and restlessness. As Zeidner (2004) notes, tests have the potential to create anxiety in terms of influencing individuals' projections for the future. Lazarus and Folkman (1984) also stated that students evaluate the test situation as threatening and challenging. Based on the general definition of anxiety, test anxiety can be defined as the occurrence of emotional situations such as concern, restlessness, and fear due to the possibility of failing a test in the future.

Anxiety is associated with stress and has been defined as a phenomenon that occurs as a result of stress. Lazarus (1966) also states that anxiety is a product of stress. Misra and McKean (2000) also note that the expectation of success in the test creates stress. They draw attention to the relationship between test anxiety and stress.

It is generally accepted that the word stress has been used since the 17th century and is a French origin term (Altuntaş, 2003). Stress as a medical term was first used by Claude Bernard in 1859 (Fink, 2017). Bernard made studies on how to protect the cells from the negative effects of this factor. Hans Selye carried out the first comprehensive studies on stress in the second half of the 20th century. Selye observed the patients with various

diseases developed a common response to different stressful stimuli and he studied the effects of stress on the individual. According to Selye (1976), stress is the nonspecific response of the body to any demand. Richard Lazarus is the first researcher who studied stress in the behavioral sciences. Lazarus and Folkman (1984) state that stress results from an imbalance between demands and resources. Based on different definitions, stress can be defined as psychological pressure or tension that occurs against stimuli that strain the individual's capacity for psychological, social, or physical adaptation. Güçlü (2001) refers to this situation as an exertion beyond an individual's capacity. According to Graham (1999), stress is associated with the concepts of tribulation and difficulty. Although there are different definitions of stress in the literature, these definitions are mainly associated with concepts such as tribulation, difficulty, pressure, and tension. In the light of different definitions, stress can be expressed as a psychological pressure or tension that occurs against stimuli that strain the individual's capacity for psychological, social, or physical adaptation.

Coping with stress is the whole of the reactions given to reduce or eliminate the effect of stressors (Uçman, 1990). According to Lazarus and Folkman (1984), coping strategies are divided into two general types as problem-focused and emotion-focused. Problem-focused coping aims to do something to solve the problem or change the source of stress. Emotion-focused coping aims to reduce or manage emotional distress. The problem-focused method shows a constructive and cognitive approach tendency to stress, while the emotion-focused method tends to perceive coping as a situation to endure. Lazarus and Folkman (1984) state that individuals who use problem-focused coping style try to cope with the problem consciously and rationally, while those who use emotionally-focused coping style tend to escape from the struggle and accept the situation. Many studies are linking problem-based stress coping with positive personality traits. For example, Şahin and Durak (1995) found a positive correlation between life satisfaction, general optimism, hope for the future scores, and problem-focused stress coping strategies while a negative correlation between emotional/passive coping strategies. In research conducted by Erdem (2016) on teachers of the mentally disabled (n = 245), it was determined that the internal locus of control has the power to predict problem-focused coping behaviors positively while emotion-focused coping behaviors negatively. Çelikkaleli and Gündüz (2019) found a positive relationship between problem-focused coping and positive personality types while a negative relationship between problem-focused coping and neurotic personality types in their research on 465 adolescents. Lazarus and Folkman (1984) state that individuals who use problem-focused coping style try to cope with the problem consciously and logically, while those who use emotionally-focused coping style tend to escape from the struggle and accept the situation. Patel and Kleinman (2003) stated that stress and anxiety factors are related to the economic level and individuals from families with low economic levels are more exposed to stress and anxiety factors.

The science of sociology tries to explain the characteristics of modern society by dividing it into various layers. Especially the production relations that emerged after the industrial revolution and the formation of the working class made this stratification process more evident. While Karl Marx (2004) explains the origin of the stratification system with economic conditions, Max Weber (2005) argues that variables such as ownership and consumption pattern are also determinants in addition to the economy.

Socio-economic status is a system of social stratification formed by a combination of social and economic parameters. In the studies conducted to determine the socio-economic status in recent years, education is accepted as an important paradigm (Savagne, 2000). Although education is an important paradigm in determining the social stratum, the effect of socio-economic status on educational processes cannot be ignored considering the increasing education expenses day by day and the different living conditions of the social strata. For example, Şengönül (2013) states that socio-economic status can have an effect on family members' stress and this can affect the development of children. Conger and Dogan (2007) also state that there is a relationship between the socio-economic status of families and the academic achievements of children.

The mediating role of socio-economic status in the relationship between problem-focused coping strategies and test anxiety was examined in this study. The study aims to test the model developed to determine whether there is a mediator role of socio-economic status in the relationship between problem-focused coping strategies and test anxiety of conservatory students.

METHOD

Models of Research

This descriptive correlational research was conducted to examine the mediator role of socio-economic status in the relationship between problem-focused coping strategies and test anxiety in conservatory students. Research models are presented in Figure 1.

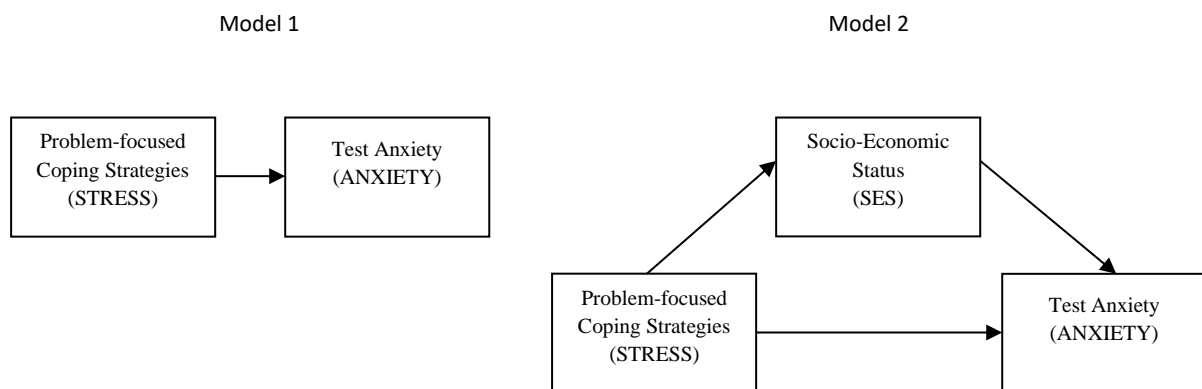

Figure 1. Research Models

Participants

Data were collected from a total of 92 conservatory students from Zonguldak Bülent Ecevit University. Participants' age ranged from 18 to 23. The study group was determined by random sampling method among the first, second, third, and fourth graders students studying at the undergraduate level. The study group includes the branches of theatre, opera, music, and instrument making. The approval to conduct the study was obtained from the Human Research Ethics Committee of the Zonguldak Bülent Ecevit University, with the permission dated 28.09.2020 and numbered 873. The demographic characteristics of the sample are shown below.

Table 1. Frequency and Percentage Distributions Regarding the Demographic Characteristics of the Students

Variables	Groups	f	%
Gender	Female	34	36.95
	Male	58	63.05
	Total	92	100
Branch	Theatre	47	51.09
	Opera	25	27.17
	Music	9	9.78
	Instrument Making	11	11.96
	Total	92	100
Grade	1 st	13	14.13
	2 nd	27	29.35
	3 rd	31	33.7
	4 th	21	22.82
	Total	92	100

Measures

Coping Style Scale. This scale was developed by Lazarus and Folkman (1984). The scale was adapted into the Turkish language by Şahin and Durak (1995) to measure the coping styles of university students. There are 30 items in total which are presented in a four-point Likert-type scale ranging from 1 (not strong) to 4 (very strong). There are five subscales; “Self Confident (8-10-14-16-20-23-26 items)”, “Helpless (3-7-11-19-22-25-27-28 items)”, “Submissive (5-13-15-17-21-24 items)”, “Optimistic (2-4-6-12-18 items)” and “Seeking of Social Support (1-9-29-30 items). The scale has two-dimensional structure; “Problem-focused Style” and “Emotional Oriented Style”. Problem-focused style includes self confident, optimistic, and seeking social support. Emotional oriented style includes submissive and helpless. Şahin and Durak (1995) found internal consistency coefficients for all subscales between .45 and .80. A five-factor structure of the scale was tested by confirmatory factor analysis and the compliance value was found to be within acceptable limits ($\chi^2 /sd= 1.450$, GFI=.736, CFI=.949, IFI=.950, TLI=.944, RMSA=.035, SRMR=.073).

Test Anxiety Inventory. The test anxiety inventory (TAI) was developed in 1980 by Spielberger and a group of Ph.D. students to measure the individual's anxiety during a test or evaluation (Öner, 1990). The inventory was adapted to Turkish by Öner and Albayrak in 1990. The internal consistency of the inventory adapted to Turkish was found to be between the highest 0.89 and lowest 0.73 alpha values. The inventory has two sub-dimensions “Emotionality” and “Worry”. The “emotionality” subscale highlights the stimulation of the autonomic nervous system, which forms the physiological aspect of the test anxiety while the “worry” subscale highlights the cognitive aspect of test anxiety. The test anxiety inventory consists of 20 questions in total which are presented in a four-point Likert-type scale ranging from (1) hardly ever, (2) sometimes, (3) often, (4) almost always. The total score of TAI ranged from 20 to 80. The goodness-of-fit statistic results showed that the scale was convenient for the present study ($\chi^2 /sd=1.453$, GFI=.798, CFI=.968, IFI=.969, TLI=.963, RMSA=.073, SRMR=.025).

Socio-Economic Status Inventory. The Socio-Economic Status (SED) Measurement Tool was used to determine the socio-economic status of the students in the study. The measurement tool was developed by Kalaycıoğlu et

al. (2010). The measurement tool takes the household as the unit of measurement. It includes information about income, job/occupation, property, education, and home possessions. The following formula is used in determining the socio-economic status in the measurement tool.

$$SED = 30.978 + \text{Average of household education} \times 0.775 + \text{Per Capita Income} \times 0.003 + \text{House} \times 1.975 + \text{Second House} \times 1.975 + \text{Automobile} \times 1.975 + \text{Heating Type of House} \times 1.775 + \text{Dishwasher} \times 1.775 + \text{Second TV} \times 1.775 + \text{DVD Player} \times 1.775 + \text{Internet Connection} \times 1.775 + \text{Household Job Status Score} \times 6.446$$

Exploratory Factor Analysis and Reliability Analysis of the Scales

Table 2. Factor and Reliability Analysis of the Coping Style Scale

Factor Name	Items	Factor Loadings	Cronbach's Alpha	Explained Variance	
Helpless	S1	,677	,969	43,066	
	S2	,843			
	S3	,822			
	S4	,833			
	S5	,842			
	S6	,858			
	S7	,885			
	S8	,895			
Self Confident	S9	,793	,965	17,455	
	S10	,954			
	S11	,807			
	S12	,828			
	S13	,813			
	S14	,842			
	S15	,823			
Submissive	S16	,874	,960	12,890	
	S17	,954			
	S18	,850			
	S19	,841			
	S20	,736			
	S21	,885			
Optimistic	S22	,882	,941	6,665	
	S23	,845			
	S24	,810			
	S25	,782			
	S26	,777			
Seeking of social support	S27	,921	,978	4,942	
	S28	,917			
	S29	,954			
	S30	,962			
			Total	82,532	
The Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy				,880	
				χ^2	3358,152
				df	435
				p	,000

Table 3. Factor and Reliability Analysis of the Test Anxiety Inventory

Factor Name	Items	Factor Loadings	Cronbach's Alpha	Explained Variance	
Emotionality	K1	,900	,979	41,685	
	K2	,851			
	K3	,874			
	K4	,859			
	K5	,850			
	K6	,869			
	K7	,860			
	K8	,904			
Worry	K9	,905	,945	31,264	
	K10	,769			
	K11	,680			
	K12	,803			
	K13	,835			
	K14	,846			
	K15	,816			
	K16	,879			
	K17	,703			
	K18	,751			
	K19	,877			
	K20	,677			
			Total	72,949	
The Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy				,935	
				χ^2	2290,604
				df	190
				p	,000

Confirmatory Factor Analysis

Table 4. Confirmatory Factor Analysis of the Coping Style Scale and Test Anxiety Inventory

Fit Indexes	Good Fit Values	Acceptable Fit Values	Coping Style Scale	Test Anxiety Inventory
χ^2 /sd	<2	<5	1,450	1,453
GFI	>0,90	0,89-0,85	,736	,798
CFI	>0,95	0,90-0,95	,949	,968
IFI	>0,95	0,90-0,95	,950	,969
TLI	>0,95	0,90-0,95	,944	,963
RMSA	<0,05	0,06-0,08	,035	,073
SRMR	<0,05	0,06-0,08	,073	,025

Note 1. Kline, 2011; Schumacker and Lomax, 2010; Wang and Wang, 2012. Baumgartner and Homburg, 1996; Marsh et al., 2006; Browne and Cudeck, 1993; Schermelleh-Engel et al., 2003.

As a result of the confirmatory factor analysis, it is seen that the GFI values of both scales do not meet the acceptance level. However, as Şimşek (2007) stated, it is known that the GFI value is affected by the sample size in the confirmatory factor analysis. Due to the small size of the research sample, the IFI and CFI values, which are less sensitive to the sample size, were taken into account. Values that exceed .90 are regarded as acceptable for these indexes (Şimşek, 2007; Sümer, 2000). Likewise, since the value of χ^2 is affected too much by the sample size, the value of χ^2 may be outside the fit limits as long as the sample size is not too large (Schumacker & Lomax, 2010). As a result of the confirmatory factor analysis, it was seen that the fit values of the scales used in the study

were within acceptable limits. In the light of these values, it can be said that the structure of the measuring instruments fit well for this study.

Procedure

Firstly, necessary approvals were taken from the Human Research Ethics Committee of the Zonguldak Bülent Ecevit University, with the permission dated 28.09.2020 and numbered 873. After the appointment, data were collected by the authors. The participants were informed about the study and confidentiality principles were explained to the students. Data were collected in a classroom environment within a course duration of 50 minutes.

Data Analysis

In the analysis of the data, firstly, missing and extreme values were determined. 7 data were excluded from the scale whose Z value was outside the ± 3 range. The analysis continued with 85 data. Mahalanobis distance value was examined to determine the multivariate outliers. At this stage, no data was extracted from the analysis. Kurtosis and skewness values of 85 participants were examined. These values were found to be between -1.5 and +1.5. Tabachnick and Fidell (2013) state that kurtosis and skewness values between 1.5 and +1.5 meet the normality assumption. These values show that the distribution of the data is normal. Bootstrapping with 1000 times was applied for this research as well and thus, bootstrap coefficient, confidence intervals were obtained.

FINDINGS

Before conducting Structural Equation Modeling analysis, exploratory and confirmatory factor analysis was performed for each measurement. Exploratory and confirmatory factor analysis studies revealed that the scales were reliable and valid data collection tool to determine the coping style and test anxiety of conservatory students.

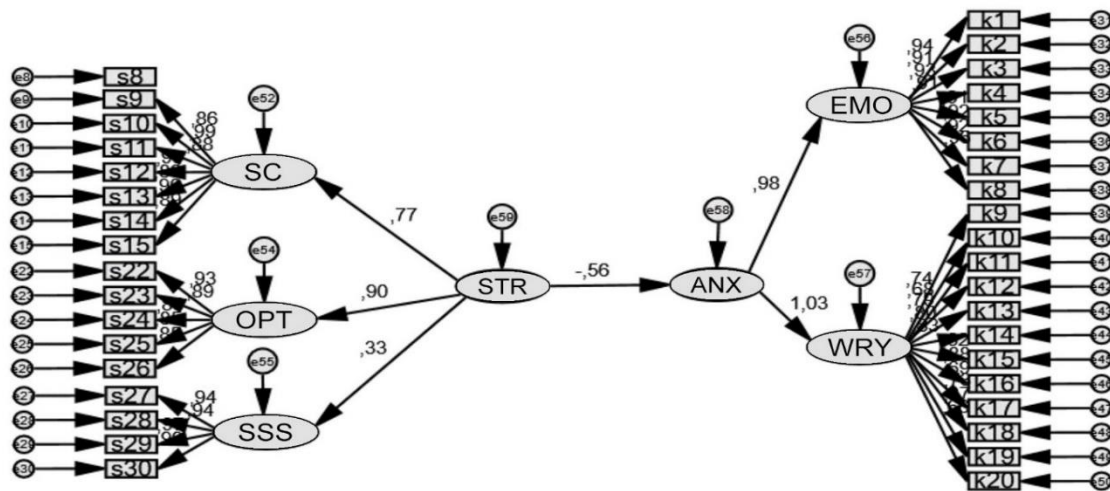
The calculated means and standard deviation, Pearson correlations coefficient were computed in order to determine the interrelationships among problem-focused coping, test anxiety, socio-economic status. And also kurtosis and skewness values of the scales were calculated.

Table 5. Pearson Correlations Among Variables

	\bar{x}	Sd	ANXIETY	SES	Skewness	Kurtosis
ANXIETY	2,4565	,74888			,278	-,951
SES	3,0824	1,30212	-,656**		-,90	-1,088
STRESS	2,5328	,53965	-,481**	,528**	-,100	-,864

Note 2. $p < .01$ STRESS: Problem-focused coping strategies; ANXIETY: Test anxiety; SES: Socio-Economic Status

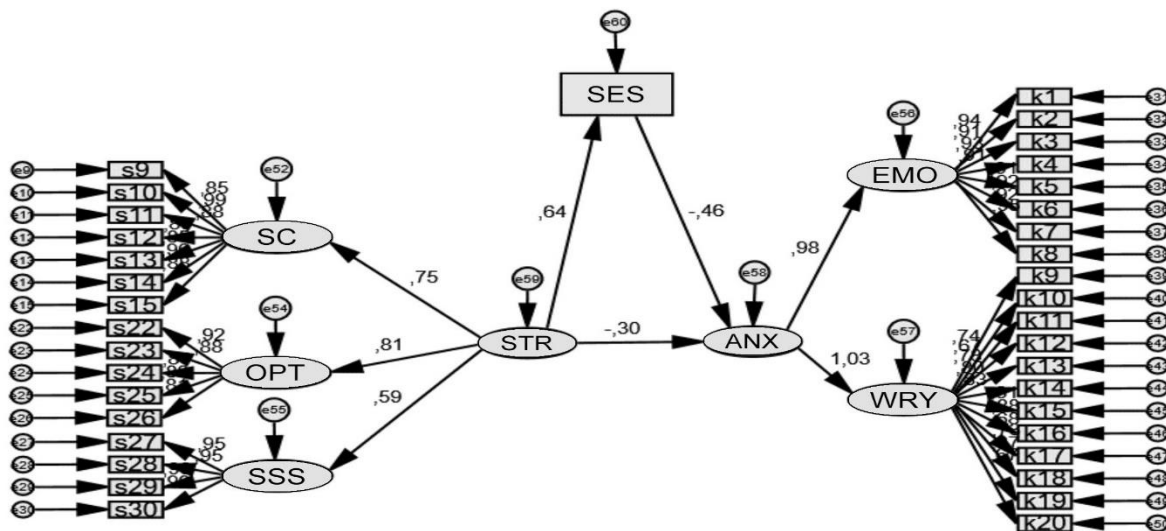
According to the findings in Table 5, test anxiety was found to be negatively correlated with problem-focused coping strategies ($r = -.48, p < .01$), and socio-economic status ($r = -.67, p < .01$). Problem-focused coping strategies positively correlated with socio-economic status ($r = .53, p < .01$).

Note 3. SC: Self Confident; OPT: Optimistic; SSS: Seeking social support; STR: Problem-focused coping strategies; ANX: Test anxiety; EMO: Emotionality; WRY: Worry

Figure 2. Model 1

According to the data of fit indices for Model 1, the values are at an acceptable level ($\chi^2=815,206$, $\chi^2/sd = 1,396$, $IFI= .945$, $RMSEA= .069$, $CFI= .945$, $SRMR = .065$, $TLI= .940$). According to this validated model, problem-focused coping strategies negatively predict test anxiety ($\beta= -.56$).

Note 4. SC: Self Confident; OPT: Optimistic; SSS: Seeking social support; STR: Problem-focused coping strategies; ANX: Test anxiety; EMO: Emotionality; WRY: Worry; SES: Socio-Economic Status

Figure 3. Model 2

According to the data of fit indices for Model 2, the values are at an acceptable level ($\chi^2=873,528$, $\chi^2/sd = 1,413$, $IFI= .941$, $RMSEA= .070$, $CFI= .940$, $SRMR = .067$, $TLI= .935$). According to the validated model 2, problem-focused

coping strategies positively predict socio-economic status ($\beta = .64, p < .001$) but negatively predict test anxiety ($\beta = -.30, p < .005$). In addition to this, socio-economic status negatively predicts test anxiety ($\beta = -.46, p < .001$).

Table 6. Regression and Variance Values according to Analysis Conducted on Models

Regression Coefficients	STD				Bias %95	
	β	B	S.E.	C.R.	Lower Limit	Upper Limit
SES ← STRESS	,638	1,568*	,276	5,673		
ANXIETY ← SES	-,461	-,284*	,070	-4,055		
ANXIETY ← STRESS (Direct Effect)	-,300	-,456**				
ANXIETY ← STRESS (Total Effect)	-,594	-,902				
ANXIETY ← SES ← STRESS (Indirect Effect)	-,294	-,446			-,450	-,166
Explained Variance Values	R2					
SES	43					
STRESS	23					

Note 5. * $p < .001$, ** $p < .005$, STRESS: Problem-focused coping strategies; ANXIETY: Test anxiety; SES: Socio-Economic Status

The mediating effect of socio-economic status in the relationship between problem-focused coping style and test anxiety was examined by using the structural equation model. In Model 1, the relationship between problem-focused coping and test anxiety was examined and the regression coefficient between the two variables was determined as $\beta = -.56$ ($p < .001$). The mediating role of socio-economic status in the relationship between problem-focused coping style and test anxiety in Model 2 was examined. It was observed that the regression coefficient between the problem-focused coping style and test anxiety decreased to $\beta = -.30$ and although the p value was significant, the p value and fit indices of Model 2 decreased compared to Model 1.

According to the findings, it is seen that socio-economic status has a mediating effect between the problem-focused coping style and test anxiety among conservatory students. According to the bootstrap confidence interval, the socio-economic status has a partial mediating effect between the problem-focused coping style and test anxiety (Burmaoğlu et al., 2013; Byrne, 2001; Cheung & Lau, 2008; Howell, 2010; MacKinnon, 2008; MacKinnon et al., 2007).

CONCLUSION and DISCUSSION

This descriptive correlational research was conducted to examine the mediator role of socio-economic status in the relationship between problem-focused coping strategies and test anxiety in conservatory students. As a result of the research, it was seen that the usage of problem-focused coping strategies was a predictor of test anxiety among conservatory students. According to the results of the study, as the problem-focused coping strategies of the students increase, their test anxiety decreases. Test anxiety is one of the main types of anxiety that occurs in life in general, but especially in student life. The effects of intense anxiety on quality of life have been revealed in various studies. According to the results of this study, it can be said that as the level of using problem-focused coping strategies of conservatory students increases, their test anxiety levels may decrease. Since the tests of conservatory education are based on performance, it can be said that symptoms such as panic, restlessness, inability to stay calm, sweaty hands, shortness of breath, dry mouth, heart palpitations, which are

frequently observed in students during tests, can be reduced by using problem-focused coping strategies. Nagel states that (1990) such symptoms occur due to the possibility of humiliation as a result of failure at the time of performance. Kenny states that (2011) if the anxiety during the performance is not at a normal level, it may affect the musical performance negatively. For this reason, conservatory students need to use problem-focused coping strategies in order to keep their test anxiety at a normal level.

One of the results of the study is that the socio-economic status of the students affects test anxiety. Another expression is that the socio-economic level is a significant predictor of test anxiety. In this relationship which is reverse direction, it has been observed that as the socio-economic level of the student's increases, there is a decrease in test anxiety, or other words, as the socio-economic level decreases, test anxiety increases. Considering the negative relationship between intensive test anxiety and student achievement in performance tests and the positive relationship between socio-economic level and student achievement, it can be said that the positive relationship between socio-economic level and test anxiety can be expected. It is considered that especially negative economic conditions create pressure on students to start earning money as soon as possible, and this pressure may be effective in increasing test anxiety.

Within the scope of the research, it was observed that there is a significant relationship between problem-focused coping strategies and socio-economic status. According to the results of the study, it has been observed that students with a high socio-economic status are more prone to use problem-focused coping strategies. The mediating role of the socio-economic status in the relationship between problem-focused coping strategy and exam anxiety was examined, and in the light of the data obtained, it was concluded that the socio-economic status had a partial mediating role between problem-focused coping strategies and exam anxiety. According to this result, socio-economic status can explain some of the relationships between problem-focused stress coping strategy and test anxiety.

RECOMMENDATIONS

According to research results, conservatory students with low socio-economic status can be said to be in a disadvantaged group both in terms of using problem-focused coping strategies and in terms of test anxiety levels. In the light of the researches, it can be said that both variables affect student achievement.

Since it is not possible to intervene directly in the variables that determine the socio-economic status of students in educational processes, it is necessary to provide additional support to students with a low socio-economic status to cope with stress and reduce test anxiety. It is considered that in order to reduce the negative effects of these factors, which constantly interact with each other and prevent students from using their full capacity, it is necessary to provide psycho-social support as well as academic counseling.

ETHICAL TEXT

In this article, journal writing rules, publishing principles, research and publishing ethics rules, journal ethics rules are followed. The authors are responsible for all kinds of violations related to the article. The approval to conduct the study was obtained from the Human Research Ethics Committee of the Zonguldak Bülent Ecevit University, with the permission dated 28.09.2020 and numbered 873. The responsibility belongs to the authors for any violations that may arise regarding the article.

Author(s) Contribution Rate: Assoc.Prof. İlker Kömürçü's contribution rate to the article is 50%; the contribution rate of Lecturer Dr. Hacer Mohan Kömürçü is 50%. All authors undertook the writing of the research from beginning to end.

REFERENCES

- Altuntaş, E. (2003). *Stres Yönetimi*. Alfa Yayınları.
- Baumgartner, H., & Homburg, C. (1996). Applications of structural equation modeling in marketing and consumer research: A review. *International Journal of Research in Marketing*, 13(2), 139-161. [https://doi.org/10.1016/0167-8116\(95\)00038-0](https://doi.org/10.1016/0167-8116(95)00038-0)
- Browne, M. W., & Cudeck, R. (1993). Alternative ways of assessing model fit. *Sociological Methods & Research*, 21(2), 136–162. <https://doi.org/10.1177/0049124192021002005>
- Burmaoğlu, S., Polat, M., & Meydan, C. H. (2013). Örgütsel davranış alanında ilişkisel analiz yöntemleri ve türkçe yazında aracılık modeli kullanımı üzerine bir inceleme. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 13-26.
- Byrne, B. M. (2001). *Structural equation modeling with AMOS: Basic concepts, applications, and programming*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Çelikkaleli, Ö., & Gündüz, B. (2019). Ergenlerde kişilik tipleri ile problem odaklı stresle başa çıkma tarzı arasındaki doğrudan ve dolaylı ilişkiler: Bilişsel esnekliğin aracılık rolü. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48(1), 73-99. <https://doi.org/10.14812/cufej.483079>
- Cheung, G. W., & Lau, R. S. (2008). Testing mediation and suppression effects of latent variables: Bootstrapping with structural equation models. *Organizational Research Methods*, 11(2), 296-325. <https://doi.org/10.1177/1094428107300343>
- Conger, R. D., & Dogan, S. J. (2007). Social class and socialization in families. In Joan E. Grusec & Paul D. Hastings (Eds.), *Handbook of Socialization: Theory and Research*, 433-456.
- Erdem, H. (2016). Stresle başa çıkmada iç kontrol odağının yordayıcı gücü ve psikolojik sermayenin aracılık rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 31(78), 1-9.
- Fink, G. (2017). Concepts, definition and history. *Reference Module in Neuroscience and Biobehavioral Psychology*, 1-9. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-809324-5.02208-2>
- Freud, S. (1926). *Inhibitions, symptoms and anxiety* (J. Strachey, Ed.). W. W. Norton & Company.

- Geçtan, E. (2006). *Psikodinamik psikiyatri ve normal dışı davranışlar*. Metis Yayınları.
- Graham, H. (1999). *Stresi kendi yararınıza kullanın*. Alfa Yayınları.
- Güçlü, N. (2001). Stres yönetimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 91-109.
- Howell, D. C. (2010). *Statistical methods for psychology* (7th.Ed.). Wadsworth, Cengage Learning.
- Kalaycıoğlu, S., Çelik, K., Çelen, Ü., & Türkyılmaz, S. (2010). *Temsili bir örneklemede sosyo-ekonomik statü (SES) ölçüm aracı geliştirilmesi: Ankara kent merkezi örneği*. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 183-220.
- Kenny, D. (2011). *The Psychology of music performance anxiety*. Oxford University Press.
<https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199586141.001.0001>
- Kierkegaard, S. (2006). *Kaygı kavramı* (Trans. T. Armaner). Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling* (3rd Ed.). Guilford Press.
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal and coping* (1st Ed.). Springer Publishing Company.
- Lazarus, R. S. (1966). *Psychological stress and the coping process*. Mc-Graw Hill Co.
- MacKinnon D. P., Fairchild A. J., & Fritz, M. S. (2007). Mediation analysis. *Annual Review of Psychology*, 58(1), 593-614. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych>
- MacKinnon, D. P. (2008). *Multivariate applications series. Introduction to statistical mediation analysis*. Taylor & Francis Group/Lawrence Erlbaum Associates.
- Marsh, H. W., Hau, K. T., Artelt, C., Baumert, J., & Peschar, J. L. (2006). OECD's brief self-report measure of educational psychology's most useful affective constructs: cross-cultural, psychometric comparisons across 25 countries. *International Journal of Testing*, 6(4), 311-360.
https://10.1207/s15327574ijt0604_1
- Marx, K. (2004). *Grundrisse, Karl Marx Felsefe Yazıları*. Hil Yayınları.
- May, R. (1950). *The meaning of anxiety*. Ronald Press. <https://doi.org/10.1002/1097-4679>
- Misra, R., & McKean, M. (2000). College students' academic stress and its relation to their anxiety, time management, and leisure satisfaction. *American Journal of Health Studies*, 16, 41-51.
- Nagel, J. J. (1990). Performance anxiety and the performing musician: A fear of failure or a fear of success. *Medical Problems of Performing Artists*, 5(1), 37-40.
- Öner, N. (1990). *Sınav kaygısı envanteri el kitabı*. Yüksek Öğretimde Rehberliği Tanıtma ve Rehber Yetiştirme Vakfı, Yayın No:1.
- Patel, V., & Kleinman, A. (2003). Poverty and common mental disorders in developing countries. *Bulletin of the World Health Organization*, 81, 609-615. <https://doi.org/10.1037/e538812013-019>
- Peleg-Popko, O. (2004) Differentiation and test anxiety in adolescents. *Journal of Adolescence*, 27, 645- 662.
<https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2004.06.002>
- Şahin, N., & Durak, A. (1995). Stresle başa çıkma tarzları ölççeği: üniversite öğrencileri için uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(34), 56-73.
- Savagne, M. (2000). *Class analysis and social transformation*. Open University Press.

- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., & Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74.
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2010). *A beginner's guide to structural equation modeling* (3rd Ed.). Routledge/Taylor & Francis Group.
- Selye, H. (1976). *Stress in health and disease*. Butterworth, Heinemann.
- Şengönül, T. (2013). Sosyal sınıfın boyutları olarak gelirin, eğitimin ve mesleğin ailelerdeki sosyalleştirme-eğitim süreçlerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 38(167), 128-143.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellenmesine giriş, temel ilkeler ve LISREL uygulamaları*. Ekinoks Yayınları.
- Stanley, M. A., & Beck, J. G. (2000). Anxiety disorders. *Clin Psychol*, 20(6), 731-54. [https://doi.org/10.1016/s0272-7358\(99\)00064-1](https://doi.org/10.1016/s0272-7358(99)00064-1)
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th Ed.). Allyn and Bacon.
- Uçman, P. (1990). Ülkemizde çalışan kadınlarda stresle başa çıkma ve psikolojik rahatsızlıklar. *Psikoloji Dergisi*, 7, 58-75.
- Uzbay, İ. T. (2002). Anksiyetenin nörobiyolojisi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 5 (Ek Sayı 1), 5-13.
- Wang, J., & Wang, X. (2012). *Structural equation modeling: Applications using Mplus*. Chichester, John Wiley, & Sons Ltd. <https://doi: 10.1002/9781118356258>
- Weber, M. (2005). *Sosyoloji Yazıları*. İletişim Yayınları.
- Zeidner, M. (2004). Test anxiety. In C. D. Spielberger (Ed.), *Encyclopedia of Applied Psychology*. (pp. 545-556). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B0-12-657410-3/00958-2>

KONSERVATUVAR ÖĞRENCİLERİNİN PROBLEM ODAKLI STRESLE BAŞA ÇIKMA TARZLARI İLE SINAV KAYGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİDE SOSYO-EKONOMİK DÜZEYİN ARACI ROLÜ

Öz

Çalışmanın amacı, konservatuvar öğrencilerinin problem odaklı başa çıkma stratejileri ile sınav kaygıları arasındaki ilişkide sosyo-ekonomik durumun aracı rolünün olup olmadığını belirlemek amacıyla geliştirilen model test etmektir. Araştırmanın önemi, problem odaklı başa çıkma stratejileri ile sınav kaygısı arasındaki ilişkide sosyo-ekonomik durumun aracı rolünün belirlenmesinden kaynaklanmaktadır. Araştırma betimsel bir araştırmadır ve nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ilişkisel tarama modelinde tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu lisans düzeyinde sanat eğitim alan toplam 92 konservatuvar öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak; Güney Florida Üniversitesi tarafından Spielberger, Serason ve Osterhouse'a ait olmak üzere üç farklı kaygı envanteri kullanılarak geliştirilen, Türkçe'ye uyarlaması ise Öner ve Albayrak (1990) tarafından yapılan "Sınav Kaygısı Envanteri"; Lazarus ve Folkman tarafından geliştirilen, Türkçe'ye uyarlaması Şahin ve Durak tarafından yapılan "Stresle Başa Çıkma Tarzı Ölçeği"; ve öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarına ilişkin verileri toplamak için "Sosyo-Ekonomik Düzey Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmada değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla regresyon analizi, aracılık rolü analizi ve doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Verilerin Analizinde SPSS22 ve AMOS 23 programlarından yararlanılmıştır. Model 1'de problem odaklı stresle başa çıkma tarzı ve sınav kaygısı ilişkisi incelenmiş ve iki değişken arasındaki regresyon katsayısı $\beta = -.56$, $p > .001$ olarak tespit edilmiştir. Model 2'de sosyo-ekonomik düzeyin aracı değişken olarak etkisi incelenmiş, problem odaklı stresle başa çıkma tarzı ve sınav kaygısı arasındaki regresyon katsayısının $\beta = -.30$ 'a düştüğü ve anlamlı olmakla birlikte p değeri ve iyilik uyum indekslerinin değerlerinin Model 1'e göre azaldığı görülmüştür. Elde edilen verilere göre sosyo-ekonomik düzeyin problem odaklı stresle başa çıkma tarzı ve sınav kaygısı arasında aracı bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Özyikleme (bootstrap) güven aralığı verilerine göre de sosyo-ekonomik düzeyin problem odaklı stresle başa çıkma tarzı ve sınav kaygısı arasında kısmi aracılık etkisinden söz edilebilir. Araştırma sonucunda konservatuvar öğrencilerinin stresle başa çıkma tarzları ile sınav kaygıları arasındaki ilişkide sosyo-ekonomik düzeyin kısmi aracı rolü olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Sınav kaygısı, stresle başa çıkma, sosyo-ekonomik düzey, konservatuvar eğitimi, müzik, aracılık etkisi.

GİRİŞ

Temelde bütün canlıların ortak bir özelliği olan hayatta kalma güdüsü, doğadaki tehlikelere karşı tetikte olmayı gerektirmektedir. Canlı varlığın doğasında hayatta kalma güdüsüne eşlik eden bu tetikte olma durumu, korku ve endişe gibi duyguları da içinde barındırmaktadır. İlkel canlı varlığın doğadaki yaşam mücadelesinin, modern insanın toplum içinde bir birey olabilme çabası ile benzerlik gösterdiği söylenebilir. Her iki durumda da canlı varlığın yaşamsal fonksiyonlarının devam etmesine yönelik tehdit olarak algılanabilecek pek çok unsur bulunmaktadır. Gelecekte olumsuz sonuçlar doğuracağına inanılarak tehdit olarak algılanan herhangi bir olguya karşı oluşan yoğun endişe ve korku hissi “kaygı” olarak tanımlanmaktadır (May, 1950; Peleg-Popko, 2004; Stanley & Beck, 2000; Uzbay, 2002). Kaygı ile ilgili ilk tartışmaları varoluşçuluk felsefesi akımı içinde görmek mümkündür. Varoluşçuluk felsefesinin kurucusu Kierkegaard ve daha sonra aynı akımın temsilcileri olan Heidiger ve Sarte kaygı olgusunu tartışmış ve farklı açılardan ele almış olsalar bile, kaygıyı doğada anlamını yitirmiş, tarihsel bağlamından kopmuş, toplumsal açıdan ise kendine yabancılaşmış olan insanın duyduğu güvensizlik ve huzursuzluk hali ile ilişkilendirmişler, bu durumu insanın temel gerçekliği olarak kabul etmişlerdir.

Psikanalizde kaygı sözcüğü yerine anksiyete terimi kullanılmaktadır. Anksiyete teriminin etimolojik kökeni, Latince “angere, anx-” yani sıkıkmak, daraltmak, boğmak kökeninden gelen “anxietas” sözcüğüdür. Kaygı yerine anksiyete sözcüğünü ilk kullanan düşünür Freud’dur (Geçtan, 2006). Ancak Kierkegaard ve Heidiger’in aynı etimolojik kökene dayanan “Angst” sözcüğünü kullandığı görülmektedir. Freud (1926), insanı doğa ve toplum karşısında kendini korumaya ve hayatta kalmaya çalışan bir varlık olarak değerlendirmekte ve bu durumun kaygı güdüsünü açığa çıkardığını, bu güdünün insan davranışlarını etkileyen en önemli faktörlerden biri olduğunu belirtmektedir. Freud da Kierkegaard (2006) gibi kaygı güdüsünü insan varlığının merkezine koymaktadır. Kaygı, önceleri sinir sistemi ile ilgili rahatsızlıkların bir belirtisi olarak kabul edilirken, Freud ile birlikte ilk kez “anksiyete bozukluğu” adıyla bir hastalık olarak tanımlanmıştır.

Modern bireyin tehdit olarak gördüğü ve endişe, korku, huzursuzluk gibi olumsuz duygu durumu yaratan kaygı türlerinden biri de sınav kaygısıdır. Zeidner (2004)’in de belirttiği gibi insan hayatının vazgeçilmez bir unsuru olan sınavlar, çoğu zaman bireylerin geleceğe yönelik projeksiyonlarını doğrudan etkilemesi bakımından belirli bir kaygı oluşturma potansiyelini barındırmaktadır. Lazarus ve Folkman (1984) da, öğrencilerin sınavı tehdit edici ve zorlayıcı olarak değerlendirdiklerini belirtmektedir. Kaygının genel tanımından hareketle sınav kaygısı, gelecekte gerçekleşecek olan bir sınavda başarısız olma ya da yeterince başarılı olamama ihtimaline karşı insan zihninde endişe, huzursuzluk, korku gibi duygu durumlarının açığa çıkması olarak tanımlanabilir.

Kaygı pek çok kaynak tarafından stres ile ilişkilendirilmekte ve stresin bir sonucu olarak ortaya çıkan bir olgu olarak tanımlanmaktadır. Lazarus (1966) da kaygının stresin bir ürünü olduğunu belirtmektedir. Misra ve McKean (2000) de sınavda başarılı olma beklentisinin stres yarattığını belirtirken sınav kaygısı ve stres arasındaki ilişkiye dikkat çekmektedir.

Genel olarak stres kelimesinin 17. yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlandığı ve Fransızca kökenli bir terim olduğu kabul edilmektedir (Altuntaş, 2003). Ancak tıbbi bir terim olarak stres, ilk olarak 1859 yılında Claude Bernard

tarafından kullanılmıştır (Fink, 2017). Bernard, organizmalardaki hücreleri ve dokuları olumsuz etkileyen bu unsurdan nasıl korunabileceği ile ilgili çalışmalar yapmıştır. Stresle ilgili ilk kapsamlı çalışmaları ise 20. yüzyılın ikinci yarısında Hans Selye gerçekleştirmiştir. Selye, çeşitli hastalıklara sahip hastaların farklı stresli uyarılara ortak bir tepki geliştirdiğini gözlemlemiş ve stresin birey üzerindeki etkilerini incelemiştir. Selye (1976)'ye göre stres, vücudun herhangi bir talebe spesifik olmayan yanıtı, organizmanın dengesini bozan etkilere karşı verdiği tepkidir. Selye, stresin duygusal bir uyarılma ya da sinir gerginliği ile ilgili olmadığını çünkü bitkilerde ya da anestezi altında bile stresin meydana gelebileceğini savunmuştur (1976). Stresi davranış bilimleri açısından ilk ele alan kişi ise Richard Lazarus'tur. Lazarus ve Folkman (1984) stresi, uyum kapasitesinin zorlanması, kişinin mevcut kaynaklarının yetersiz kalması ile açıklamaktadır. Güçlü (2001), bu durumu bireyin sınırlarının ötesinde efor sarf etmesi olarak ifade etmektedir. Graham (1999)'a göre stres, sıkıntı ve zorluk kavramları ile ilişkilidir. Stresin alanyazında farklı tanımları bulunmasına karşın bu tanımların temelde zorlanma, zorluk, baskı ve gerilim gibi kavramlarla ilişkilendirildiği görülmektedir. Yapılan farklı tanımlardan hareketle stres, bireyin psikolojik, sosyal ya da fiziksel uyum kapasitesini zorlayan uyarılara karşı ortaya çıkan psikolojik baskı ya da gerilim durumu olarak ifade edilebilir.

Stresle başa çıkma ise stresörlerin yarattığı etkiyi azaltmak ya da yok etmek üzere verilen tepkilerin bütünüdür (Uçman, 1990). Lazarus ve Folkman (1984)'a göre, başa çıkma stratejileri problem odaklı ve duygu odaklı olmak üzere iki genel tipe ayrılmaktadır. Problem odaklı başa çıkma, problem çözme veya stres kaynağını değiştirmek için bir şeyler yapmayı amaçlamaktadır. Duygu odaklı başa çıkma, durumla ilişkili duygusal sıkıntıyı azaltmayı veya yönetmeyi amaçlamaktadır. Problem odaklı stresle başa çıkma yöntemini kullanan bireyler strese karşı yapıcı ve bilişsel yaklaşma eğilimi gösterirken, duygu odaklı stresle başa çıkma yöntemini kullanan bireyler stresi katlanmak ya da dayanmak gereken bir durum olarak algılama eğilimindedir. Probleme dayalı stresle başa çıkma yöntemini olumlu kişilik özellikleri ile ilişkilendiren pek çok çalışma bulunmaktadır. Örneğin, Şahin ve Durak (1995), yaşam doyumu, genel iyimserlik ve gelecekte umut puanları ile problem odaklı stresle başa çıkma stratejileri arasında pozitif bir korelasyon; duygulara yönelik/pasif stresle başa çıkma stratejileri ile arasında ise negatif bir korelasyon olduğunu vurgulamaktadır. Erdem (2016) de zihinsel engelliler öğretmenleri (n = 245) üzerinde yaptığı araştırmada iç kontrol odağının, problem odaklı stresle başa çıkma davranışlarını pozitif, duygu odaklı stresle başa çıkma davranışlarını ise negatif yönlü ve anlamlı bir şekilde yordama gücü olduğu belirlenmiştir. Çelikkaleli ve Gündüz (2019), 465 ergen üzerinde yaptığı araştırmada olumlu kişilik tipleri ile stresle problem odaklı başa çıkma arasında pozitif yönde, nevrotik kişilik tipleri ile ise negatif yönde anlamlı ilişkiler bulmuştur. Lazarus ve Folkman (1984), problem odaklı başa çıkma tarzını kullanan bireylerin problemle bilinçli ve mantıklı şekilde mücadele etmeye çalıştığını, duygusal odaklı başa çıkma tarzını kullananlarında ise mücadeleden kaçarak durumu kabullenmeye yatkın olduğunu belirtmektedir. Patel ve Kleinman (2003), stres ve kaygı etkenleri ile ekonomik düzeyin ilişkili olduğunu, ekonomik düzeyi düşük olan ailelerin bireylerinin stres ve kaygı etkenleri ile daha fazla karşı karşıya geldiklerini belirtmektedir. Ailelerin ekonomik düzeyi sosyal tabakalaşmayı belirleyen en önemli unsurlardan biridir.

Sosyoloji bilimi, modern toplumun özelliklerini çeşitli tabakalara ayırarak açıklama yoluna gitmektedir. Özellikle sanayi devrimi sonrasında ortaya çıkan üretim ilişkileri ve işçi sınıfının oluşması bu tabakalaşma sürecini daha da belirginleştirmiştir. Karl Marx (2004) tabakalaşma sisteminin kökenini ekonomik koşullarla açıklarken, Max Weber (2005), ekonominin yanı sıra mülkiyet ve tüketim biçimi gibi değişkenlerin de belirleyici olduğunu öne sürmektedir.

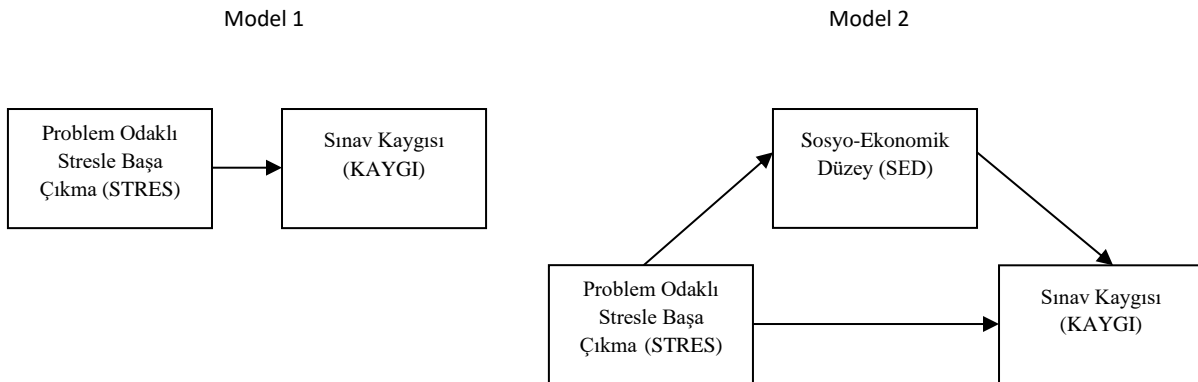
Sosyo-ekonomik düzey, sosyal ve ekonomik parametrelerin birleşimi ile oluşturulmuş bir toplumsal tabakalaşma sistematığıdır. Son dönemlerde sosyo-ekonomik düzeyin belirlenmesine yönelik yapılan çalışmalarda, eğitime yönelik kazanımlar önemli bir paradigma olarak kabul edilmektedir (Savagne, 2000). Toplumsal tabakanın belirlenmesinde eğitime yönelik kazanımlar önemli bir paradigma olmakla birlikte, günden güne artan eğitim giderleri ve toplumsal tabakaların farklı hayat koşulları göz önüne alındığında sosyo-ekonomik düzeyin eğitim süreçlerine olan etkisi de yadsınmaz. Örneğin Şengönül (2013), sosyo-ekonomik düzeyin aile bireylerinin stresleri üzerinde etkisi olabildiğini ve bu durumun çocukların gelişimini etkileyebildiğini belirtmektedir. Conger ve Dogan (2007) da ailelerin sosyo-ekonomik düzeyi ile çocukların akademik başarıları arasında ilişki olduğunu belirtmektedir.

Bu çalışmada sosyo-ekonomik düzey, eğitim süreçleri ile ilişkisi bağlamında ele alınmış ve sosyo-ekonomik düzeyin stresle başa çıkma tarzları ve sınav kaygısı ilişkisindeki aracı rolü incelenmiştir. Araştırmanın amacı, konservatuvar öğrencilerinin problem odaklı stresle başa çıkma yöntemleri ve sınav kaygıları arasında sosyo-ekonomik koşulların aracılık rolüne ilişkin geliştirilen modelin test edilmesidir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma betimsel nitelikte olup ilişkisel tarama modelindedir. İlişkisel tarama modeli kullanılarak, konservatuvar öğrencilerinin stresle başa çıkma yöntemleri ve sınav kaygıları arasında sosyo-ekonomik düzeyin aracı rolü incelenmiştir. Araştırmada incelenen modeller aşağıda verilmiştir.

Şekil 1. Araştırmanın Modelleri

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Devlet Konservatuarı'nda 2020-2021 öğretim yılında öğrenim görmekte olan toplam 92 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışma grubu, lisans düzeyinde öğrenim gören birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri arasından tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 28.09.2020 tarih ve 873 sayılı yazı ile izin alınmıştır. Çalışma grubunun demografik özellikleri aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Değişkenler	Gruplar	f	%
Cinsiyet	Kadın	34	36.95
	Erkek	58	63.05
	Toplam	92	100
Branş	Tiyatro	47	51.09
	Opera	25	27.17
	Müzik	9	9.78
	Çalgı Yapım	11	11.96
	Toplam	92	100
Sınıf	1	13	14.13
	2	27	29.35
	3	31	33.7
	4	21	22.82
	Toplam	92	100

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler “Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği”, “Sınav Kaygısı Ölçeği” ve “Sosyo-Ekonomik Düzey Ölçeği” kullanılarak elde edilmiştir.

Stresle Başa Çıkma Tarzı Ölçeği. Stresle Başa Çıkma Tarzı Ölçeği, Lazarus ve Folkman tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, Şahin ve Durak tarafından üniversite öğrencilerine uyarlanmış, Türkçe ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirlik çalışması için üniversite öğrencileri (n=575), banka çalışanları (n=426) ve 14-45 yaş aralığındaki bireyler (n=232) üzerinde 3 aşamalı faktör analizi yapılmış ve güvenilirlik katsayıları .45 ile .80 arasında olan “Kendine Güvenli Yaklaşım”, “Çaresiz Yaklaşım”, “Boyun Eğici Yaklaşım”, “İyimser Yaklaşım” ve “Sosyal Destek Arama” olmak üzere beş faktör belirlenmiştir. Ölçeğin toplam güvenilirlik katsayısı .68 olarak tespit edilmiştir. Ölçek 4'lü likert tipi olup 30 sorudan oluşmaktadır. Ölçekte yer alan sorular 5 alt boyutu kapsamaktadır. Bu alt boyutlar “Kendine Güvenli Yaklaşım (8-10-14-16-20-23-26 maddeler)”, “Çaresiz Yaklaşım (3-7-11-19-22-25-27-28 maddeler)”, “Boyun Eğici Yaklaşım (5-13-15-17-21-24 maddeler)”, “İyimser Yaklaşım (2-4-6-12-18 maddeler)” ve “Sosyal Destek Arama (1-9-29-30 maddeler)”dir. Ölçekte yer alan alt gruplar stresle başa çıkma tarzı bakımından iki ana grup altında birleştirilmiştir. Bu ana gruplar “Probleme Yönelik/Aktif” ve “Duygulara Yönelik/Pasif” gruplarıdır. Kendine Güvenli Yaklaşım, İyimser Yaklaşım ve Sosyal Destek Arama “Probleme Yönelik/Aktif” tarz ana grubunu; Çaresiz Yaklaşım ve Boyun Eğici Yaklaşım ise “Duygulara Yönelik/Pasif” tarz ana

grubunu oluşturmaktadır. Alt ölçekler birbirinden bağımsız puanlanabilmektedir. Ölçeğin değerlendirilmesinde alt ve ana gruptan alınan puanların yüksekliği göz önüne alınmaktadır. Yüksek olan puanlar stresle başa çıkma tarzı açısından en çok kullanılan yöntemi göstermektedir.

Bu araştırmada, stresle başa çıkma tarzı ölçeği içinde olumlu kişilik özellikleri ile pozitif korelasyon göstermesi bakımından problem odaklı stresle başa çıkma stratejileri ele alınmış ve sınav kaygısı ile ilişkisi incelenmiştir.

Sınav Kaygısı Ölçeği. Çalışma grubunun sınav kaygısına ilişkin veriler, Güney Florida Üniversitesi tarafından Spielberger, Serason ve Osterhouse'a ait olmak üzere üç farklı kaygı envanteri kullanılarak geliştirilen, Türkçe'ye uyarlaması ise Öner ve Albayrak (1990) tarafından yapılan Sınav Kaygı Envanteri ile toplanmıştır. Sınav Kaygısı Envanterinin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Öner ve Albayrak tarafından standart ve doğrulayıcı faktör analizi yöntemi ile yapılmış, test-tekrar test güvenirliği, Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayıları 0.70 ile 0.90 arasında, Kuder-Richardson güvenirliği KR-20 değeri 0.70 ile 0.90 arasında, madde-toplam test puanı korelasyonları ile hesaplanan içtutarlılık katsayıları tüm test için 0.46, alt testler için 0.43 ve ölçmenin standart hatası, örneklemin eğitim düzeyine göre 3.49 ile 4.63 puan arasında bulunmuştur.

Sınav Kaygısı Envanteri 20 sorudan oluşmaktadır. Ölçek 4'lü likert tipi olup, öğrencilerin sınav esnasında yaşadığı durumları ifade eden maddelerden oluşmaktadır. Her madde 1 ile 4 puan arasında puanlanır. Ölçeğin 1. maddesi ters ifade edilmiş olup puanlamada da ters çevrilerek puanlanmaktadır. Ölçeğin iki alt boyutu bulunmaktadır. İlk alt boyut bireyin bilişsel düşüncelerine yönelik olan kuruntu boyutu (SKE-K), ikinci boyut ise bireyin duyuşsal yönüne yönelik olan duyuşsal boyutudur (SKE-D). 2, 3, 4, 5, 8, 12,17, 20 maddeler duyuşsal alt boyut; 1, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 18, 19 maddeler ise kuruntu alt boyutuna ilişkin maddelerdir. Envanter sonuçlarına ilişkin üç farklı puan hesaplanmaktadır. Bu puanlar, 8 ile 32 arasında değer alabilen duyuşsal boyut puanı (SKE-D), 12 ile 48 arasında değer alabilen kuruntu boyut puanı (SKE-K) ve 20 ile 80 arasında değer alabilen toplam test puandır (SKE-T).

Sosyo-Ekonomik Düzey Ölçeği. Araştırmada öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerinin belirlenebilmesi için Kalaycıoğlu ve diğerleri (2010) tarafından geliştirilen Sosyo-Ekonomik Düzey (SED) Ölçüm Aracı kullanılmıştır. Ölçüm aracı, ölçüm birimi olarak haneyi ele almakta olup gelir, iş/meslek, mülkiyet, eğitim, evde sahip olunan eşyalara ilişkin bilgileri içermektedir. Ölçüm aracında sosyo-ekonomik düzeyin belirlenmesinde aşağıdaki formül kullanılmaktadır.

$$SED = 30.978 + \text{Eğitim Yılı Ortalaması} \times 0.775 + \text{Kişi Başı Gelir} \times 0.003 + \text{Oturulan Ev} \times 1.975 + \text{İkinci Ev} \times 1.975 + \text{Otomobil} \times 1.975 + \text{Evin Isınma Şekli} \times 1.775 + \text{Bulaşık Makinesi} \times 1.775 + \text{İkinci TV} \times 1.775 + \text{DVD Player} \times 1.775 + \text{İnternet Bağlantısı} \times 1.775 + \text{Hane İş Statü Puanı} \times 6.446$$

Ölçeklere İlişkin Açıklayıcı Faktör Analizi ve Güvenirlik Test Sonuçları

Tablo 2. Stresle Başa Çıkma Tarzı Ölçeği Faktör Analizi ve Güvenirlik Sonuçları

Faktör İsmi	İfadeler	Faktör Yükleri	Cronbach Alpha	Açıklanan Varyans	
Çaresiz	S1	,677	,969	43,066	
	S2	,843			
	S3	,822			
	S4	,833			
	S5	,842			
	S6	,858			
	S7	,885			
	S8	,895			
Güvenli	S9	,793	,965	17,455	
	S10	,954			
	S11	,807			
	S12	,828			
	S13	,813			
	S14	,842			
	S15	,823			
Boyun Eğici	S16	,874	,960	12,890	
	S17	,954			
	S18	,850			
	S19	,841			
	S20	,736			
	S21	,885			
İyimser	S22	,882	,941	6,665	
	S23	,845			
	S24	,810			
	S25	,782			
	S26	,777			
Destek	S27	,921	,978	4,942	
	S28	,917			
	S29	,954			
	S30	,962			
			Toplam	82,532	
Kaiser Meyer Olkin KMO örneklem yeterliliği testi				,880	
				χ^2	3358,152
				df	435
				p	,000

Tablo 3. Sınav Kaygısı Ölçeği Faktör Analizi ve Güvenirlik Sonuçları

Faktör İsmi	İfadeler	Faktör Yükleri	Cronbach Alpha	Açıklanan Varyans
Duygusal	K1	,900	,979	41,685
	K2	,851		
	K3	,874		
	K4	,859		
	K5	,850		
	K6	,869		
	K7	,860		

	K8	,904		
	K9	,905		
	K10	,769		
	K11	,680		
	K12	,803		
	K13	,835		
Kuruntu	K14	,846	,945	31,264
	K15	,816		
	K16	,879		
	K17	,703		
	K18	,751		
	K19	,877		
	K20	,677		
			Toplam	72,949
Kaiser Meyer Olkin KMO örneklem yeterliliği testi				,935
			χ^2	2290,604
			df	190
			p	,000

Doğrulamalı Faktör Analizi

Tablo 4. Stresle Başa Çıkma Tarzı ve Sınav Kaygısı Ölçeklerinin Doğrulamalı Faktör Analizi Sonuçları

	İyi Uyum Değerleri	Kabul Edilebilir Uyum Değerleri	Stresle Başa Çıkma Tarzı Ölçeği	Sınav Kaygısı Ölçeği
χ^2 /sd	<2	<5	1,450	1,453
GFI	>0,90	0,89-0,85	,736	,798
CFI	>0,95	0,90-0,95	,949	,968
IFI	>0,95	0,90-0,95	,950	,969
TLI	>0,95	0,90-0,95	,944	,963
RMSA	<0,05	0,06-0,08	,035	,073
SRMR	<0,05	0,06-0,08	,073	,025

Not 1. Kline, 2011; Schumacker ve Lomax, 2010; Wang ve Wang, 2012. Baumgartner ve Homburg, 1996; Marsh ve diğerleri, 2006. Browne ve Cudeck, 1993; Schermelleh-Engel ve diğerleri, 2003.

Doğrulamalı faktör analizi sonucunda her iki ölçeğin GFI değerinin beklenen düzeyi karşılamadığı görülmektedir. Ancak Şimşek'in (2007) de belirttiği gibi, doğrulamalı faktör analizinde GFI değerinin örneklem büyüklüğünden etkilendiği bilinmektedir. Araştırma örnekleminin küçük olması nedeniyle örneklem büyüklüğüne daha az duyarlı olan IFI ve CFI değeri üzerinde durulmuştur. Bu indeksler için .90 seviyesi üzerindeki değerler modelin kabul edilebilir olduğunu göstermektedir (Şimşek, 2007; Sümer, 2000). Benzer şekilde χ^2 değeri örneklem büyüklüğünden çok fazla etkilendiğinden, örneklem büyüklüğü çok büyük olmadıkça χ^2 değeri uyum sınırlarının dışına çıkabilir (Schumacker ve Lomax, 2010). Örneklem büyüklüğünün çok fazla olmadığı araştırmalarda χ^2 değerinin serbestlik derecesine bölünmesiyle elde edilen değer dikkate alınabilir (Şimşek, 2007). Doğrulamalı faktör analizi sonucunda araştırmada kullanılan ölçeklerin uyum değerlerinin kabul edilebilir sınırlar içinde olduğu görülmüştür. Bu değerler ışığında ölçme araçlarının yapısının bu araştırma için iyi uyum gösterdiği söylenebilir.

İşlem

Araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 28.09.2020 tarih ve 873 sayılı yazı ile izin alınmıştır. Araştırmanın çalışma grubunda yer alan öğrenciler gönüllülük ilkesine göre çalışmaya katılmıştır. Öğrencilere araştırmanın amacı ve kapsamına ilişkin bilgiler verilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçeklerde çalışma grubunda yer alan öğrencilerin kimliklerini açığa çıkarabilecek hiçbir bilgiye yer verilmemiştir. Ayrıca öğrenciler, ölçeklerde yer alan demografik bilgilerin gizli kalacağı, hiçbir şahıs ya da kurumla paylaşılmayacağı hususunda bilgilendirilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analiz aşamasında öncelikle kayıp ve uç değerler belirlenmiştir. Z değeri ± 3 aralığının dışında kalan 7 veri ölçekten çıkarılarak analize 85 veri ile devam edilmiştir. Çok yönlü aykırı değerlerin belirlenebilmesi için Mahalanobis uzaklık değerine bakılmış, bu aşamada analizden herhangi bir veri çıkarılmamıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin normallik varsayımını test etmek için her ölçekte 85 katılımcıya ait basıklık ve çarpıklık değerleri incelenmiş olup bu değerlerin -1,5 ve +1,5 aralığında olduğu görülmüştür. Tabachnick ve Fidell (2013), -1,5 ve +1,5 aralığındaki basıklık ve çarpıklık değerinin normallik varsayımını karşıladığını belirtmektedir. Bu değerlere göre araştırmada kullanılan ölçeklerin dağılımının normal olduğu söylenebilir. Araştırma kapsamında bootstrap katsayısı ve güven aralıkların belirlenmesinde 1000 özyükleme (bootstrap) yapılmıştır.

BULGULAR

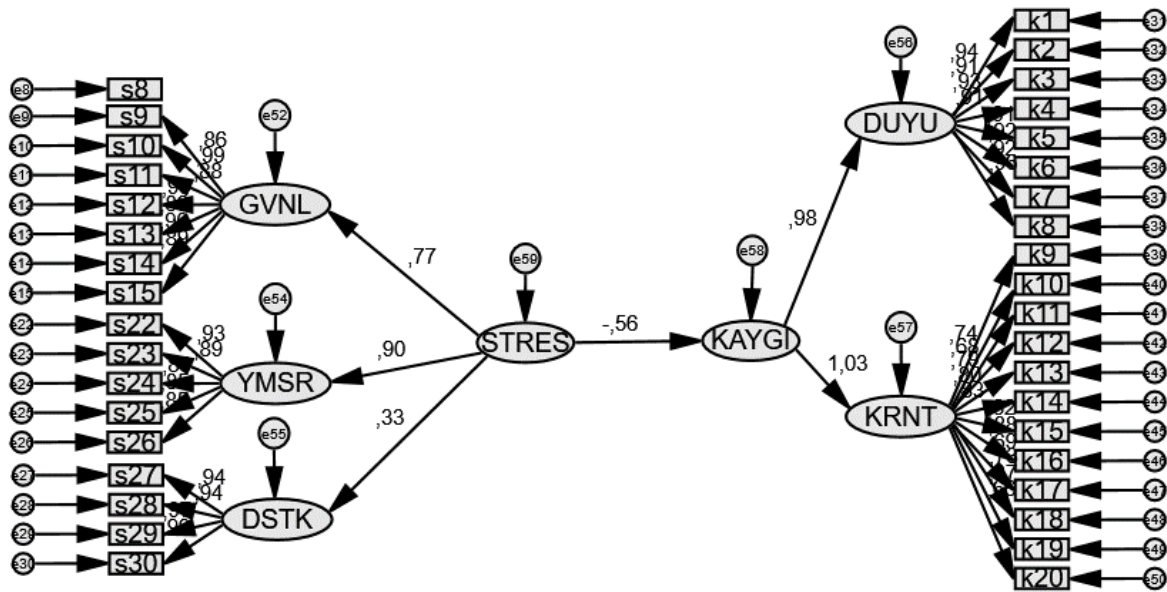
Problem odaklı streste başa çıkma yöntemi, sınav kaygısı ve sosyo-ekonomik düzey arasındaki ilişkiler regresyon analizi ile incelenerek elde edilen değerler aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Ayrıca ölçeklerin basıklık ve çarpıklık değerleri hesaplanmıştır.

Tablo 5. Araştırma Değişkenlerinin Korelasyon Değerleri

	\bar{x}	Sd	KAYGI	SED	Çarpıklık	Basıklık
KAYGI	2,4565	,74888			,278	-,951
SED	3,0824	1,30212	-,656**		-,90	-1,088
STRES	2,5328	,53965	-,481**	,528**	-,100	-,864

Not 2. $p < .01$, STRES: Problem Odaklı Stresle Başa Çıkma Tarzı; KAYGI: Sınav Kaygısı; SED: Sosyo-Ekonomik Düzey

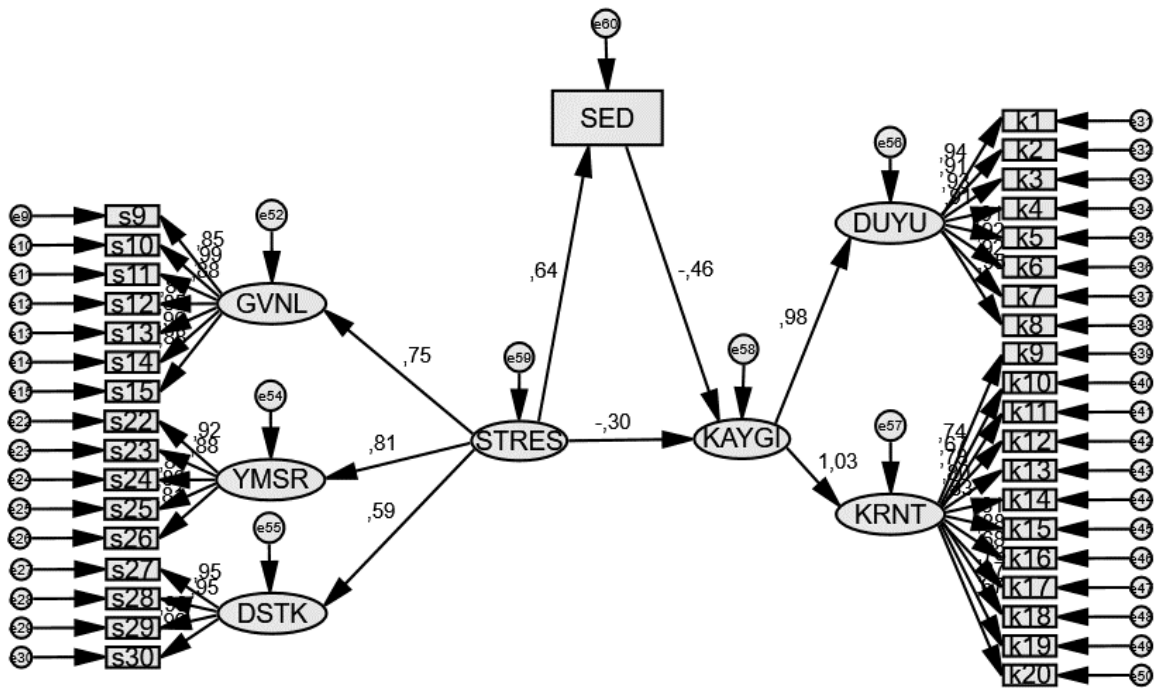
Tablo 5'te yer alan bulgulara göre sınav kaygısı ile problem odaklı başa çıkma ($r = -.48$, $p < .01$) ve sosyo-ekonomik durum ($r = -.67$, $p < .01$) arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Problem odaklı başa çıkma ile sosyo-ekonomik durum arasında ise pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = .53$, $p < .01$).

Not 3. GVNL: Güvenli Yaklaşım; YMSR: İyimser Yaklaşım; DSTK: Destek Arayıcı Yaklaşım; STRES: Problem Odaklı Stresle Başa Çıkma Tarzı; KAYGI: Sınav Kaygısı

Şekil 2. Model 1

Model 1'e ilişkin uyum indeksleri verileri incelendiğinde değerlerin kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir ($\chi^2 = 815.206$, $\chi^2 / sd = 1.396$, IFI = .945, RMSEA = .069, CFI = .945, SRMR = .065, TLI = .940). Doğrulanmış olan bu modele göre problem odaklı stresle başa çıkma tarzı, sınav kaygısını negatif yönlü olarak -.56 düzeyinde yordamaktadır.

Not 4. GVNL: Güvenli Yaklaşım; YMSR: İyimser Yaklaşım; DSTK: Destek Arayıcı Yaklaşım; STRES: Problem Odaklı Stresle Başa Çıkma Tarzı; KAYGI: Sınav Kaygısı; SED: Sosyo-Ekonomik Düzey

Şekil 3. Model 2

Model 2'ye ilişkin veriler incelendiğinde iyilik uyum indekslerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir ($\chi^2=873.528$, $\chi^2/sd = 1.413$, $IFI= .941$, $RMSEA= .070$, $CFI= .940$, $SRMR = .067$, $TLI= .935$). Doğrulanmış olan model 2'ye göre problem odaklı stresle başa çıkma tarzı, sosyo-ekonomik düzeyi .64 düzeyinde ($p<.001$), kaygı düzeyini ise negatif yönlü olarak -.30 düzeyinde yordamaktadır. Sosyo-ekonomik düzeyin ise sınav kaygısını negatif yönlü olarak -.46 düzeyinde yordadığı görülmektedir.

Tablo 6. Modellerin Regresyon ve Varyans Değerleri

Regresyon Değerleri	Standart				Bias %95	
	β	B	S.E.	C.R.	Alt Limit	Üst Limit
SED ← STRES	,638	1,568*	,276	5,673		
KAYGI ← SED	-,461	-,284*	,070	-4,055		
KAYGI ← STRES (Doğrudan Etki)	-,300	-,456**				
KAYGI ← STRES (Toplam Etki)	-,594	-,902				
KAYGI ← SED ← STRES (Dolaylı Etki)	-,294	-,446			-,450	-,166
Açıklanan Varyans Değeri	R2					
SED	43					
STRES	23					

Not 5. * $p<.001$, ** $p<.005$, STRES: Problem Odaklı Stresle Başa Çıkma Tarzı; KAYGI: Sınav Kaygısı; SED: Sosyo-Ekonomik Düzey

Problem odaklı stresle başa çıkma tarzı ile sınav kaygısı arasındaki ilişkide sosyo-ekonomik düzeyin aracılık etkisi yapısal eşitlik modeli ile incelenmiştir. Model 1'de problem odaklı stresle başa çıkma tarzı ve sınav kaygısı ilişkisi incelenmiş ve iki değişken arasındaki regresyon katsayısı $\beta = -.56$, $p>.001$ olarak tespit edilmiştir. Model 2'de sosyo-ekonomik düzeyin aracı değişken olarak etkisi incelenmiş, problem odaklı stresle başa çıkma tarzı ve sınav kaygısı arasındaki regresyon katsayısının $\beta = -.30$ 'a düştüğü ve anlamlı olmakla birlikte p değeri ve iyilik uyum indekslerinin değerlerinin Model 1'e göre azaldığı görülmüştür.

Elde edilen verilere göre sosyo-ekonomik düzeyin problem odaklı stresle başa çıkma tarzı ve sınav kaygısı arasında aracı bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Özyikleme (bootstrap) güven aralığı verilerine göre de sosyo-ekonomik düzeyin problem odaklı stresle başa çıkma tarzı ve sınav kaygısı arasında kısmi aracılık etkisinden söz edilebilir (Burmaoğlu ve diğerleri, 2013; Byrne, 2001; Cheung ve Lau, 2008; Howell, 2010; MacKinnon, 2008; MacKinnon ve diğerleri, 2007).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Konservatuvar öğrencileri üzerinde yapılan bu araştırma kapsamında problem odaklı stresle başa çıkma stratejisi ile sınav kaygısı arasındaki ilişkide sosyo-ekonomik düzeyin aracılık rolü incelenmiştir. Araştırma sonucunda konservatuvar öğrencilerinin problem odaklı stresle başa çıkma stratejilerini kullanma düzeylerinin, sınav kaygısının yordayıcısı olduğu görülmüştür. Buna göre öğrencilerin problem odaklı stresle başa çıkma stratejilerini kullanma düzeyi arttıkça sınav kaygılarının azaldığı gözlemlenmiştir. Problem odaklı stresle başa çıkma stratejileri ile ilgili yapılmış olan çalışmalar da bu stratejilerin sınav kaygısı üzerindeki olumlu etkileri ortaya koymaktadır. Sınav kaygısı, genel olarak hayatta ama özellikle de her an sınav ile karşı karşıya olunan öğrencilik yaşamında ortaya çıkan başlıca kaygı türlerinden biridir. Yoğun kaygının yaşam kalitesi üzerindeki etkileri çeşitli çalışmalarda

ortaya konulmuştur. Bu araştırmanın sonuçlarına göre konservatuvar öğrencilerinin problem odaklı stresle başa çıkma stratejilerini kullanma düzeyleri arttıkça, sınav kaygı düzeylerinde azalma gözlemlenebileceği söylenebilir. Konservatuvar öğrencilerinin branşları ile ilgili sınavlarının performansa dayalı olması nedeniyle, sınavlarda öğrencilerde sıklıkla gözlemlenen panik, huzursuzluk, sakın kalamamak, ellerin terlemesi, nefes darlığı, ağız kuruması, kalp çarpıntısı gibi belirtilerin, problem odaklı stresle başa çıkma stratejilerinin kullanılması ile azalacağı söylenebilir. Nagel (1990) bu tür belirtilerin performans anında başarısız olarak küçük düşme ihtimali nedeniyle ortaya çıktığını ifade etmektedir. Kenny (2011), performans anındaki kaygının normal düzeyde olmaması halinde sahnedeki performansı olumsuz yönde etkileyebileceğini belirtmektedir. Bu nedenle konservatuvar öğrencilerinin sınav kaygılarını normal düzeyde tutabilmeleri için problem odaklı stresle başa çıkma stratejilerini kullanmaları önem taşımaktadır.

Araştırma kapsamında ortaya çıkan sonuçlardan biri de öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerinin sınav kaygısı üzerinde etkili olduğu, diğer bir ifade ile sosyo-ekonomik düzeyin sınav kaygısının anlamlı bir yordayıcısı olduğudur. Negatif yönlü olan bu ilişkide öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyleri arttıkça sınav kaygılarında azalma meydana geldiği veya tam tersi şekilde sosyo-ekonomik düzey azaldıkça sınav kaygısının arttığı gözlemlenmiştir. Yoğun sınav kaygısının öğrenci başarısı ile negatif yönlü ilişkisi ve sosyo-ekonomik düzeyin öğrenci başarısı ile pozitif yönlü ilişkisi göz önüne alındığında, sosyo-ekonomik düzey ve sınav kaygısı arasındaki pozitif yönlü ilişkinin beklenen bir durum olabileceği söylenebilir. Özellikle ekonomik koşulların öğrenciler üzerinde bir an önce mezun olarak para kazanmaya başlama baskısı yarattığı ve bu baskının sınav kaygısının yükselmesinde etkili olabileceği değerlendirilmektedir.

Araştırma kapsamında problem odaklı stresle başa çıkma stratejileri ile sosyo-ekonomik düzey arasında da anlamlı bir ilişkinin varlığı görülmüştür. Buna göre sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin problem odaklı stresle başa çıkma stratejilerini kullanmaya daha yatkın oldukları gözlemlenmiştir.

Bu araştırmada problem odaklı stresle başa çıkma stratejisi ile sınav kaygısı arasındaki ilişkide sosyo-ekonomik düzeyin aracılık rolü incelenmiş ve elde edilen veriler ışığında sosyo-ekonomik düzeyin problem odaklı stresle başa çıkma stratejileri ile sınav kaygısı arasında kısmi aracılık rolü olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuca göre sosyo-ekonomik düzey problem odaklı stresle başa çıkma stratejisi ile sınav kaygısı arasındaki ilişkinin bir kısmını açıklayabilmektedir.

ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarına göre sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan konservatuvar öğrencilerinin hem problem odaklı stresle başa çıkma stratejilerini işe koşma yönünden hem de sınav kaygısı düzeyleri açısından dezavantajlı grupta oldukları söylenebilir. Yapılan çalışmalar ışığında her iki değişkenin de öğrenci başarısını etkilediği görülmektedir.

Eğitim süreçlerinde öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerini belirleyen değişkenlere doğrudan müdahale etmek mümkün olmadığından, sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan öğrencilere stresle başa çıkma ve sınav kaygısını azaltmaya yönelik ek desteklerin sunulmasının zorunlu olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin kapasitelerini tam

olarak kullanmalarını engelleyen ve birbiriyle sürekli etkileşimde olan bu unsurların olumsuz etkilerinin azaltılabilmesi için akademik danışmanlığın yanı sıra psiko-sosyal destek sağlanmasının gerekli olduğu değerlendirilmektedir.

Etik Metni

Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Çalışma ile ilgili Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 28.09.2020 tarih ve 873 sayılı yazı ile izin alınmıştır. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazarlara aittir.

Yazar(lar)ın Katkı Oranı Beyanı: Doç.Dr. İlker Kömürcü'nün makaleye katkı oranı % 50; Öğr.Gör.Dr. Hacer Mohan Kömürcü'nün katkı oranı % 50'dir. Tüm yazarlar araştırmanın yazımını başından sonuna kadar üstlenmiştir.

KAYNAKÇA

Altuntaş, E. (2003). *Stres Yönetimi*. Alfa Yayınları.

Baumgartner, H., & Homburg, C. (1996). Applications of structural equation modeling in marketing and consumer research: A review. *International Journal of Research in Marketing*, 13(2), 139-161. [https://doi.org/10.1016/0167-8116\(95\)00038-0](https://doi.org/10.1016/0167-8116(95)00038-0)

Browne, M. W., & Cudeck, R. (1993). Alternative ways of assessing model fit. *Sociological Methods & Research*, 21(2), 136-162. <https://doi.org/10.1177/0049124192021002005>

Burmaoğlu, S., Polat, M., & Meydan, C. H. (2013). Örgütsel davranış alanında ilişkisel analiz yöntemleri ve türkçe yazında aracılık modeli kullanımı üzerine bir inceleme. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 13-26.

Byrne, B. M. (2001). *Structural equation modeling with AMOS: Basic concepts, applications, and programming*. Lawrence Erlbaum Associates.

Çelikkaleli, Ö., & Gündüz, B. (2019). Ergenlerde kişilik tipleri ile problem odaklı stresle başa çıkma tarzı arasındaki doğrudan ve dolaylı ilişkiler: Bilişsel esnekliğin aracılık rolü. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48(1), 73-99. <https://doi.org/10.14812/cufej.483079>

Cheung, G. W., & Lau, R. S. (2008). Testing mediation and suppression effects of latent variables: Bootstrapping with structural equation models. *Organizational Research Methods*, 11(2), 296-325. <https://doi.org/10.1177/1094428107300343>

Conger, R. D., & Dogan, S. J. (2007). Social class and socialization in families. In Joan E. Grusec & Paul D. Hastings (Eds.), *Handbook of Socialization: Theory and Research*, 433-456.

Erdem, H. (2016). Stresle başa çıkmada iç kontrol odağının yordayıcı gücü ve psikolojik sermayenin aracılık rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 31(78), 1-9.

Fink, G. (2017). Concepts, definition and history. *Reference Module in Neuroscience and Biobehavioral Psychology*, 1-9. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-809324-5.02208-2>

Freud, S. (1926). *Inhibitions, symptoms and anxiety* (J. Strachey, Ed.). W. W. Norton & Company.

Geçtan, E. (2006). *Psikodinamik psikiyatri ve normal dışı davranışlar*. Metis Yayınları.

- Graham, H. (1999). *Stresi kendi yararınıza kullanın*. Alfa Yayınları.
- Güçlü, N. (2001). Stres yönetimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 91-109.
- Howell, D. C. (2010). *Statistical methods for psychology* (7th.Ed.). Wadsworth, Cengage Learning.
- Kalaycıoğlu, S., Çelik, K., Çelen, Ü., & Türkyılmaz, S. (2010). *Temsili bir örneklemede sosyo-ekonomik statü (SES) ölçüm aracı geliştirilmesi: Ankara kent merkezi örneği*. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 183-220.
- Kenny, D. (2011). *The Psychology of music performance anxiety*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199586141.001.0001>
- Kierkegaard, S. (2006). *Kaygı kavramı* (Çev. T. Armaner). Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling* (3rd Ed.). Guilford Press.
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal and coping* (1st Ed.). Springer Publishing Company.
- Lazarus, R. S. (1966). *Psychological stress and the coping process*. Mc-Graw Hill Co.
- MacKinnon D. P., Fairchild A. J., & Fritz, M. S. (2007). Mediation analysis. *Annual Review of Psychology*, 58(1), 593-614. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych>
- MacKinnon, D. P. (2008). *Multivariate applications series. Introduction to statistical mediation analysis*. Taylor & Francis Group/Lawrence Erlbaum Associates.
- Marsh, H. W., Hau, K. T., Artelt, C., Baumert, J., & Peschar, J. L. (2006). OECD's brief self-report measure of educational psychology's most useful affective constructs: cross-cultural, psychometric comparisons across 25 countries. *International Journal of Testing*, 6(4), 311-360. https://10.1207/s15327574ijt0604_1
- Marx, K. (2004). *Grundrisse, Karl Marx Felsefe Yazıları*. Hil Yayınları.
- May, R. (1950). *The meaning of anxiety*. Ronald Press. <https://doi.org/10.1002/1097-4679>
- Misra, R., & McKean, M. (2000). College students' academic stress and its relation to their anxiety, time management, and leisure satisfaction. *American Journal of Health Studies*, 16, 41-51.
- Nagel, J. J. (1990). Performance anxiety and the performing musician: A fear of failure or a fear of success. *Medical Problems of Performing Artists*, 5(1), 37-40.
- Öner, N. (1990). *Sınav kaygısı envanteri el kitabı*. Yüksek Öğretimde Rehberliği Tanıtma ve Rehber Yetiştirme Vakfı, Yayın No:1.
- Patel, V., & Kleinman, A. (2003). Poverty and common mental disorders in developing countries. *Bulletin of the World Health Organization*, 81, 609-615. <https://doi.org/10.1037/e538812013-019>
- Peleg-Popko, O. (2004) Differentiation and test anxiety in adolescents. *Journal of Adolescence*, 27, 645- 662. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2004.06.002>
- Şahin, N., & Durak, A. (1995). Stresle başa çıkma tarzları ölçeği: üniversite öğrencileri için uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(34), 56-73.
- Savagne, M. (2000). *Class analysis and social transformation*. Open University Press.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., & Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74.

- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2010). *A beginner's guide to structural equation modeling* (3rd Ed.). Routledge/Taylor & Francis Group.
- Selye, H. (1976). *Stress in health and disease*. Butterworth, Heinemann.
- Şengönül, T. (2013). Sosyal sınıfın boyutları olarak gelirin, eğitimin ve mesleğin ailelerdeki sosyalleştirme- eğitim süreçlerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 38(167), 128-143.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş, temel ilkeler ve LISREL uygulamaları*. Ekinoks Yayınları.
- Stanley, M. A., & Beck, J. G. (2000). Anxiety disorders. *Clin Psychol*, 20(6), 731-54. [https://doi.org/10.1016/s0272-7358\(99\)00064-1](https://doi.org/10.1016/s0272-7358(99)00064-1)
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th Ed.). Allyn and Bacon.
- Uçman, P. (1990). Ülkemizde çalışan kadınlarda stresle başa çıkma ve psikolojik rahatsızlıklar. *Psikoloji Dergisi*, 7, 58-75.
- Uzbay, İ. T. (2002). Anksiyetenin nörobiyolojisi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 5 (Ek Sayı 1), 5-13.
- Wang, J., & Wang, X. (2012). *Structural equation modeling: Applications using Mplus*. Chichester, John Wiley, & Sons Ltd. <https://doi: 10.1002/9781118356258>
- Weber, M. (2005). *Sosyoloji Yazıları*. İletişim Yayınları.
- Zeidner, M. (2004). Test anxiety. In C. D. Spielberger (Ed.), *Encyclopedia of Applied Psychology*. (ss. 545-556). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B0-12-657410-3/00958-2>